

УДОСКОНАЛЕННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ БАНКАМИ ПРОЦЕДУРИ ВСТАНОВЛЕННЯ ПРАВОДІЄЗДАТНОСТІ ОРГАНІВ УПРАВЛІННЯ ПОТЕНЦІЙНОГО ПОЗИЧАЛЬНИКА

В. Волохов, Рівненська філія Укрексімбанку

Розвиток підприємництва в Україні супроводжується вторгненням в наше життя незвичних соціально-економічних явищ, що мають економічні, психологічні, юридичні та інші аспекти.

Незважаючи на труднощі, викликані станом вітчизняної економіки, останнім часом спостерігається різноманіття організаційно-правових форм суб'єктів господарської діяльності та динамічна зміна їх кількості. Кожен з них прагне знайти вигідні фінансові джерела для покриття дефіциту власних грошових ресурсів, необхідних для реалізації своїх бізнес-проектів. Найбільш поширеним шляхом вирішення питань додаткового фінансування підприємницьких бізнес-проектів є отримання банківських кредитів.

У часи, коли домінуючою була державна форма власності, банківським установам було набагато простіше здійснити оцінку праводієздатності органів управління потенційного позичальника. На сьогодні така процедура ускладнена наявністю різноманітних нюансів, які дуже важко передбачати і які викликані різними організаційно-правовими формами суб'єктів підприємництва.

За умови чесних стосунків позичальника з банком після підписання кредитних угод і надання кредитів інтереси і підприємця і кредитодавця при нормальних економічних відносинах мають співпадати. Однак існують випадки обману позичальником або його поручителем (іноді заздалегідь сплановані, іноді змодельовані вже в процесі реалізації кредитного проекту), які зумовлені недоліками процесійного характеру на певних стадіях розгляду та аналізу кредитного проекту.

У таких умовах важливою частиною комплексу робіт при розгляді та аналізі кредитного проекту є надання юридичної оцінки праводієздатності органів управління та посадових осіб позичальника щодо наданих повноважень вирішувати питання з отримання кредитних коштів та забезпечення зобов'язань по них. Можливі підходи до цієї проблеми проілюстровані у блок-схемі, яка подана на рисунку.

Для проведення юридичної оцінки праводієздатності органів управління та посадових осіб потенційним позичальником до банку подаються:

- нотаріально посвідчені копії установчих документів;
- прізвище, ім'я по батькові керівника, документи, що підтверджують його повноваження;
- рішення повноважного органу про згоду передати майно під заставу.

Відповідно до цивільного законодавства юридичними особами визнаються організації, які володіють відокремленим майном, можуть від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, бути позивачами або відповідачами у суді, арбітражі або третейському суді.

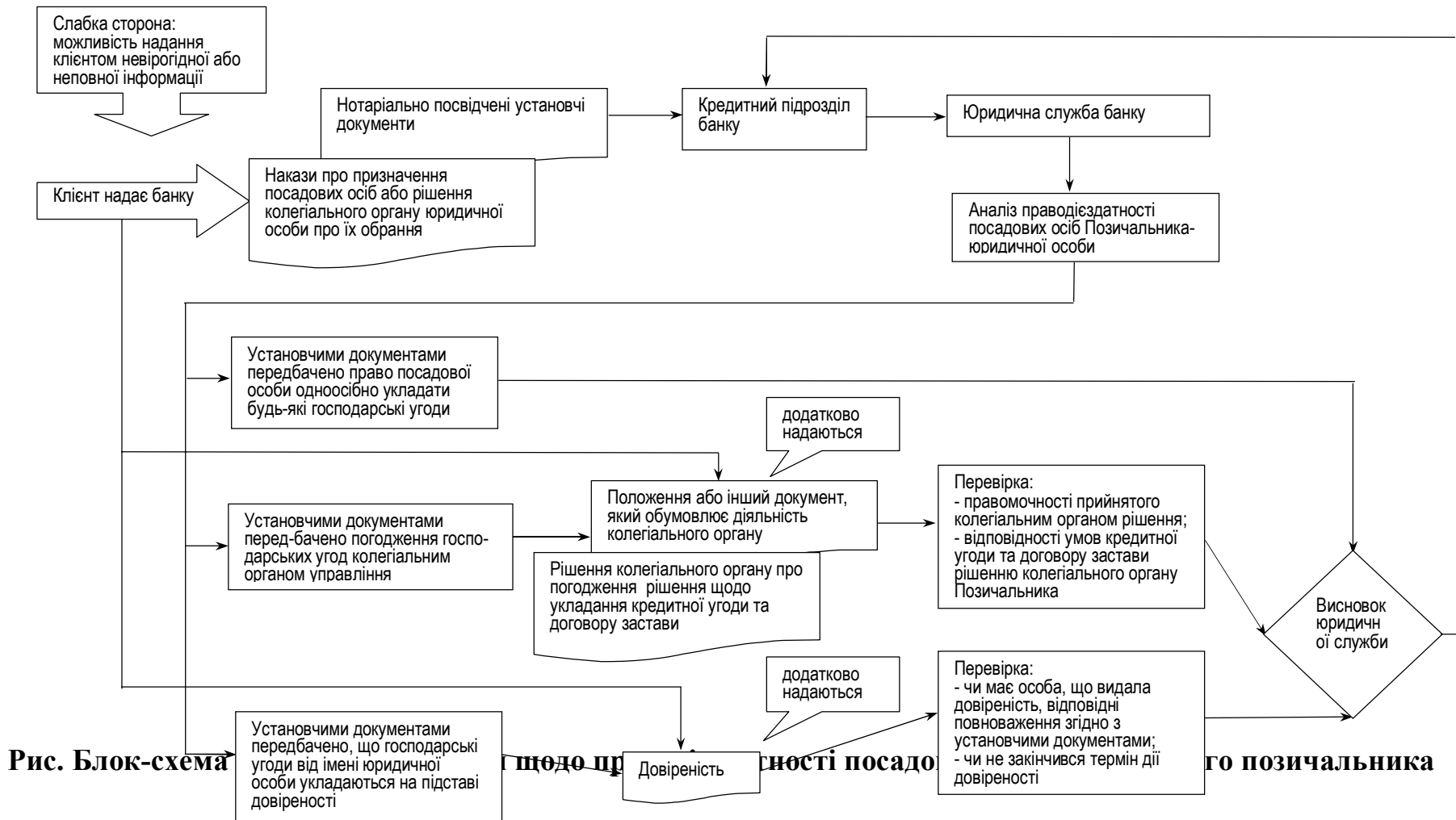
Юридичні особи можуть відкривати філії та представництва.

Філії – це складові частини юридичної особи, що здійснюють за місцем свого знаходження всі або певні функції даної юридичної особи.

Представництва також є складовими частинами юридичної особи, але вони, на відміну від філій, здійснюють тільки юридичні дії, які спрямовані на обслуговування основної діяльності юридичної особи.

Юридична особа має цивільну правоздатність (здатність суб'єкта мати цивільні права та обов'язки) тільки в обсязі, визначеному установчими документами. Правоздатність юридичної особи виникає з моменту її державної реєстрації.

Окремими видами діяльності, перелік яких встановлений законодавством, юридичні особи можуть займатися лише на підставі спеціального дозволу (ліцензії).



Угоди, підписані юридичними особами всупереч встановленим цілям їх діяльності, є недійсними.

Отже, вид діяльності юридичної особи, яка є об'єктом кредитування, по-перше, не повинен бути заборонений і, по-друге, повинен бути чітко визначений у Статуті підприємства.

Юридична особа набуває цивільні права та бере на себе цивільні обов'язки (є дієздатною) через свої органи, які діють в межах прав, наданих їм за Законом або Статутом (Положенням).

Залежно від організаційно-правової форми суб'єкта (товариство з обмеженою відповідальністю, акціонерне товариство, приватне підприємство тощо) його виконавчий орган може бути одноосібним (директор, голова правління) або колегіальним (дирекція).

У випадку, коли угоду укладає представник юридичної особи, він повинен діяти на підставі довіреності. Довіреність не вимагається від керівників юридичних осіб, яким за Статутом або Положенням надане право укладати угоди. У цих випадках вимагається лише документ, що засвідчує їх службові повноваження. Якщо юридичною особою керує колегіальний орган, необхідно вимагати рішення про обрання посадових осіб та про розподіл між ними обов'язків.

Як вже було сказано, представник може діяти на підставі довіреності.

Довіреність – це документ, в якому письмово викладені повноваження, що видаються однією особою іншій для представництва перед третіми особами.

Довіреність повинна бути складена у письмовій формі. Якщо необхідно укласти договір, який вимагає нотаріального посвідчення, довіреність на здійснення такого роду дій також повинна в обов'язковому порядку бути посвідчена нотаріально, наприклад, на підписання договору застави.

Під час аналізу вказаного документа необхідно особливо звернути увагу на наступні моменти:

1. Чи має особа, що видала довіреність, відповідні повноваження згідно з установчими документами.
2. Чи не закінчився термін дії довіреності (якщо термін дії не вказаний, то ця довіреність зберігає свою чинність протягом року з дня видачі).

Довіреність без дати видачі визнається недійсною.

Необхідно також мати на увазі, що особа, яка видала довіреність, може у будь-який момент відізвати її, а особа, якій довіреність видана – відмовитись від узятих на себе зобов'язань. Стаття 69 Цивільного кодексу передбачає також інші підстави припинення дії довіреності.

Особа, яка видала довіреність, зобов'язана повідомити про її відкликання особу, якій довіреність видана, а також відомих їй третіх осіб, для представництва перед якими надана довіреність.

У випадку, коли довіреність була посвідчена нотаріально, факт припинення її дії також повинен бути оформлений нотаріально тією ж самою нотаріальною конторою. Банк у такому випадку може безперешкодно отримати найбільш вірогідну інформацію, зробивши письмовий запит до нотаріальної контори.

Для більшого розуміння визначеної проблематики розглянемо типовий приклад з практики банківського кредитування. Припустимо, що 01.04.2000 р. директор ВАТ "А" звернувся до банку "Б" з кредитною заявкою на 100 тис. грн. У

комплекті документів, необхідних для розгляду кредитного проекту, був наданий статут товариства, зареєстрований органом державної реєстрації 13.03.1998 р. Спеціалісти юридичної служби банку, ретельно розглянувши установчі документи, дійшли до висновку про відповідність праводієздатності директора укладати від імені товариства дану кредитну угоду та договір застави, тому що статутом ВАТ "А" обов'язкове затвердження загальними зборами господарських угод передбачено в тому випадку, якщо угода перевищує 200 тис. грн.

15 квітня 2000 р. між ВАТ "А" та банком "Б" були укладені кредитна угода на загальну суму 100 тис. грн. зі строком погашення 15.04.2001 р. та договір застави виробничих приміщень для забезпечення виконання зобов'язань, що випливають з кредитної угоди. Протягом квітня-серпня 2000 р. позичальником вчасно сплачувались відсотки та інші зобов'язання, передбачені умовою кредитної угоди. У вересні за рішенням загальних зборів ВАТ "А" відбулася зміна директора товариства. В цей же період від позичальника до банку припинилось надходження відсотків за користування позикою. У зв'язку з цим керівництво банку надіслало директору товариства вимогу. Отримана відповідь містила в собі відмову виконувати зобов'язання кредитної угоди, посилаючись на її недійсність, обумовлену перевищенням повноважень попереднім директором. Доказом правильності свого твердження нова дирекція товариства направила нотаріально посвідчену копію доповнення до статуту, яке пройшло реєстрацію у відповідних державних органах 16.05.1999 р. Відповідно до змісту даного доповнення до статуту внесені зміни стосовно віднесення до виключної компетенції загальних зборів акціонерів ВАТ "А" затвердження будь-яких господарських угод, укладених на суму, що перевищує 50 тис. грн.

Отже, для вирішення проблеми вдосконалення системи внутрішнього контролю за ризиком обману при проведенні юридичного аналізу праводієздатності посадових осіб потенційного позичальника-юридичної особи, потрібне не тільки усвідомлення проблематики менеджерами банків, а, в першу чергу, необхідно вдосконалити законодавство України в частині права кредитних установ на отримання від органів державної реєстрації інформації про установчі документи позичальників та зміни до них.